

Berszán Lídia

Egy paralimpia margójára

Kivonat. *Az első paralimpia megszervezése a kolozsvári, speciális oktatási igényű és fogyatékos gyerekek/ fiatalok számára, egy olyan esemény, amely a már két évtizede tartó inklúziós folyamat számottevő mozzanata. Minden bizonnyal van mit tanulnia a társadalomnak is belőle: elsősorban szolidaritást, de sokszor megküzdési stratégiát, rugalmasságot is.*

Kulcsszavak: paralimpia, fogyatékosok, sport

Abstract. Side Notes of a Paralympics

Organizing the first Paralympics in Cluj Napoca for children and youth with disabilities and special educational needs was a significant moment of a 20-year-long inclusion process. Certainly, our society still needs to learn from this event: primarily solidarity, but also coping strategies and flexibility.

Keywords: paralympics, with disabilities, sport

„A hogyan a törött gyertya is képes teljes lánggal égni, úgy a testi vagy lelki gondokkal küzdő egyén is képes teljes életet élni” – ezzel a gondolattal nyitotta meg november 4-én a Clujana/Dermata strand sporttermében a kolozsvári Paralimpia 2015-ös kiadását Lészai Emőke főszervező, a Csemete Református Óvoda vezetője a rendezvényt.

Az óvodásoknak szervezett tavalyi és idei olimpia sikere nyomán, a kolozsvári Polgármesteri Hivatal és a Dorcas Alapítvány hatékony közreműködésével és támogatásával Lészai Lehel elhatározta, hogy az intézmény speciális nevelést igénylő gyermekei számára megszervezik a paralimpiát. Az elképzelés olyan szinten is fejlődött, hogy a Csemete Alapítvány által befogadott és felkarolt speciális csoport mellett a város más, hasonló jellegű intézményeiből is érkeztek versenyzők. A paralimpián így öt csapat mérettette meg magát.

A versenyszámokat Apró Rozália gyógytornász önkéntesek segítségével bonyolította le. Több érdekes, szórakoztató és képességeikhez igazított játékba kapcsolódhattak be a résztvevők; így például volt akadálypálya, ahol egy nagy labdát kellett végiggurítaniuk, „tégglákat” (papírdobozokat) kellett egyik helyről a másikra vinniük, és egymást kellett irányítaniuk egy kijelölt úton.“¹

A PARALIMPIA NEMZETKÖZI TÖRTÉNETE

Nemzetközi viszonylatban a paralimpiai játékok története 1948-ban kezdődött azzal, hogy Angliában, egy gerincsérülést szenvedett hadirokkantakat kezelő kórházban, július 28-án, a

¹ KOVÁCS Orsolya, MIHÁLY Kriszta Kinga, VICSI Judith, *Szabadság* – Erdélyi közéleti napilap, 2015. november 5. [06.11.2015.]

XIV. Olimpiai Játékok nyitónapján, Dr. Ludwig Guttmann professzor, az intézmény igazgatója, megrendezi a kórház udvarán 12 kerekesszékes kórházi kezelt számára egy íjászversenyt. A második világháború utáni években egyébként más angliai, de holland, lengyel, belga, francia kórházakban és szociális otthonokban is elkezdik a sport mozgósító-motiváló erejét felhasználni a rehabilitációs folyamatban. Az íjászat mellett később atlétika, vívás, asztalitenisz és kosárlabda versenyeket is rendeztek (Nádas, 2002).

A sport nemcsak a fizikai felépülésben és rehabilitációban volt hatásos, de ugyanakkor visszaadta az önbecsülés érzését és élményét is. Orvosi szempontból meggyőző volt az eredmény: visszaállíthatóvá vált az agy és a test aktivitásának összhangja. Természetesen a sportban szerzett sikerek a társadalomba való újbóli beilleszkedéshez is hozzásegítették ezeket a háborúban rokkanttá vált embereket. 1958-ban megalakult az első nemzetközi sportszövetség a mozgáskorlátozottak számára. Először csak a kerekesszékes amputáltak számára biztosítottak versenyzési lehetőséget a játékok keretein belül, de fokozatosan bekapcsolódtak látássérült versenyzők is. A látássérültek az atlétika és csörgőlabda kategóriákban, míg az amputált sportolók még az úszás, asztalitenisz, lövészet és röplabda kategóriákban is versenyezhettek. Ez a nemzetközi szinten egyre inkább megizmosodó sportmozgalom mindinkább befogadóvá vált, nemcsak a hadisérültek és a „paraplég” sportolók számára, hanem a másfajta fogyatékkal élő, sportolni és versenyezni akaró személyek számára is. Mindez szükségessé tette egy nemzetközi szervezet létrejöttét: így 1964-ben megalapították az *International Sports Organisation for Disabled*-et (ISOD) (Coppenolle Van Herman, 2006).

Egy másik fontos hozadéka is volt a para-versenyeknek: a kerekesszék, mint sporteszközök látványos, ugrásszerű technikai fejlődése és a többi gyógyászati segédeszközök javuló minőségi változása. Az 1989 őszi Düsseldorfbani megalakuló Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC – *International Paralympic Committee*) közgyűlésén 41 nemzet képviseltette magát. Az IPC alapszabálya igyekezett tömöríteni és egységesíteni a paralimpiai sportágakat és megszervezni a nemzetközi versenyek előtti kvalifikációs időszakot is. Ettől kezdve arra törekedtek, hogy szakmailag is, és szervezetenként is integrálódjanak a „többségi-épek” nemzetközi sportági munkájába (Nádas 2002).

A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság IPC fejlődése nagy hatással volt a nemzetek szerveződéseire: sorra alakultak meg és még ma is alakulnak a Nemzeti Paralimpiai Bizottságok. Jelenleg az IPC a világon második legnépesebb sportszervezet a maga 161 nemzeti tagszervezetével (50 Európából, 42 Afrikából, 26 Amerikából, 22 K-Ázsiából, 13 Közép-kelet, 8 Óceánia).

2012-től kezdve a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) között egy megállapodás jött létre arra nézve, hogy a paralimpiai versenyeket a mindenkorai olimpiai játékokat követően két héttel, az olimpiai játékokat rendező városban azonos helyszínen kell megrendezni. A két szervezet közötti integrációt az is erősíti, hogy a megállapodás szerint az IPC mindenkorai elnöke a NOB közgyűlésének a testületében is helyet kap.

PARALIMPIA ÉS INKLÚZIÓ

Annak ellenére, hogy a sérültség, fogyatékoság ténye tabu-téma volt Romániában a hatvanas évek végétől az 1989-es rendszerváltásig a kommunista vezetés fontosnak tartotta, hogy a fogyatékos személyek számára rendezett nemzetközi sportrendezvényeken Románia is képviseltesse magát. Ha ezt a nagyvonalú gesztust az ellátásukra és védelmükre hozott többi, nagyon szűkmarkú szolgáltatáshoz mérjük, az a feltevésünk támadhat, hogy inkább az ország 'image'-e és nem a fogyatékos személyek jogainak érvényesülése volt a tét. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1975-ben meghozott *Nyilatkozat a fogyatékos személyek jogaiért* határozatának megfelelően, romániai csapatok is részt vettek az ISOD sportversenyein: 1976-ban vett részt először romániai csapat a Vakok Nemzetközi Sportversenyén és ötödik helyezést ért el, 1977-ben 3 aranyérmet nyertek a romániai résztvevők (Berszán 2005).

A rendszerváltás után a szociális ellátórendszer teljes fel- és újjáépítése vette kezdetét. Törvények és kormányrendeletek kezdeményezték a kulturális életben, társadalmi és szabadidős programokban való részvételt: kiállítások, előadások, folyóiratok, publikációk a fogyatékos személyek műveiből, sport rendezvények szervezését. Ezek a kulturális-művészeti-sport tevékenységek alkalmat adtak a társadalom számára a fogyatékos személyekben rejlő potenciál felfedezésére, komolyan vételére és igénybevételére. A paralimpián azóta rendszeresen részt vesznek és helyezést, akár aranyérmet is szereznek romániai versenyzők. (A legutóbbi, 2012-es paralimpián Novák Károly-Eduárd, csíkszeredai kerékpározó aranyérmet szerzett; az eseményen egy másik csíkszerdai kerékes, Török Imre is részt vett).

Hogy milyen irányba alakulhat, mit tanulhat az épek társadalma egy paralimpiából? Elsősorban szolidaritást, de sokszor megküzdési stratégiát, rugalmasságot is (Rimmer és mtsai, 2004). Ehhez viszont elengedhetetlen lenne a "közös tér", a paralimpián legalább szurkolóként való jelenlét. Ha csak a média közvetít egy ilyen eseményről, akkor a hatás is közvetett, s így elenyésző. Gyakran elhangzanak utilitarista kérdések az inklúziót illetően: profitál-e abból a közösség, a társadalom, ha befogadóbbá válik? A szociális tanulás mindig interaktív folyamat – nemcsak a szocializáló szereplő hat a másokra, hanem ez alatt az is visszahat órá, így ő is szocializálódik.

FELHASZNÁLT IRODALOM REFERENCES

1. Berszán, Lídia (2005). Schimbările sistemului de protecție socială și efectele acestora asupra familiilor copiilor cu deficiențe, In: *România socială–Drumul schimbării și al integrării europene*, Ilut, Petru – Nistor, Laura – Rotariu, Traian, EIKON Kiadó, Kolozsvár, III. kötet, p. 96–101.
2. Van Herman, Copenolle (2006). "Count me in". A guide to inclusive physical activity, sport and leisure for children with a disability. I, 77. (www.peai.org/wp-content/.../2006-Count-Me-In [04. 11. 2015].)

3. Nádas, Pál (2002). A parasport és a Paralimpiai Játékok története. *Fejlesztő pedagógia*, 13. Évfolyam, 2002/4–5. 63–76. o. 72. (http://www.matarka.hu/cikk_list.php?fusz=20301) [04. 11. 2015.]
4. Rimmer, J. – Riley, B. – Wang, E. – Rauworth, A. – Jurkowski, J. (2004). Physical activity participation among persons with disabilities: Barriers and facilitators, In *American Journal of Preventative Medicine* (Washington, DC), Vol. 26, 419–425.